

Харицька С. В., Колісниченко А. В. Виховна функція роботи гуртка під час кризової трансформації національної самосвідомості. Формування резильєнтних компетентностей здобувача освіти в період трансформацій, сучасних викликів та кризових станів суспільства : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 липня – 13 серпня 2023 року. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 155-159.

ВИХОВНА ФУНКЦІЯ РОБОТИ ГУРТКА ПІД ЧАС КРИЗОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ

Харицька С. В.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов і перекладу, Національний авіаційний університет, м. Київ

Колісниченко А. В.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов і перекладу, Національний авіаційний університет, м. Київ

У Законі України «Про освіту» вказано основні принципи та визначено напрямки виховної роботи, серед яких формування патріотизму, поваги до державної мови та державних символів України, поваги та дбайливого ставлення до національних, історичних, культурних цінностей, нематеріальної культурної спадщини українського народу. У Національному авіаційному університеті виховний процес є невід'ємною складовою освітнього процесу, який базується на загальнолюдських та культурних цінностях, принципах демократичного суспільства, верховенства права, дотримання прав і свобод людини і громадянина. Перед викладачами вищих навчальних закладів, крім освітніх завдань, також постають завдання виховної роботи, де мають бути передбачені та охоплені напрямки, як-от: поєднання педагогічної, родинної, національної, культурної та просвітницької діяльності; створення умов для засвоєння загальнолюдських і національних цінностей, виховання любові до Батьківщини, національних символів, суспільства і держави, людей, природи, праці, мистецтва, до себе, самовиховання і самореалізації особистості [1].

Організація виховної роботи була надскладним завданням в умовах пандемії Covid – 19 та ще ускладнилась під час воєнного стану. Відсутність безпекової складової особистості, забезпечення її фізичного, психічного, соціального та духовного благополуччя як під час навчання, так і під час проведення виховних заходів є однією із ключових проблем, подолання якої є головною метою виховної роботи в умовах воєнного стану. Пріоритетним напрямом виховної роботи залишається національно-патріотичне виховання. Війна внесла свої корективи, оскільки кризові явища значною мірою впливають на стан та ефективність формування громадянина та патріота, які здатні відстояти мир і свободу рідної України на шляху до прогресу й процвітання. Перебування тривалий час на дистанційному навчанні змусило викладачів переформатувати виховну роботу, перейти до інтернет-простору, опанувати всі його можливості. Ми вже торкалися проблем адаптації форм виховних заходів до сучасних вимог дистанційного навчання і вказували, що у системі професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах має продовжуватися процес реалізації вимог програми виховання всебічно розвиненої особистості. У виховній роботі зі студентською молоддю варто використовувати різні форми. Студенти-першокурсники відчують брак виховних та позаурочних заходів порівняно зі школою, тому відновити цей баланс є першочерговим завданням кураторів та викладачів, які працюють зі студентами молодших курсів [3].

Центр соціальних досліджень «Софія» протягом кількох років займається організацією соціологічних досліджень, присвячених різним аспектам театральної соціалізації юного покоління. Ставлення молоді до театру цікавить соціологів із різних регіонів України. За даними аналітичної доповіді «Культурні практики та культурна політика», підготовленої Центром соціальних досліджень «Софія» у 2019 році, було виявлено відсоток молоді зацікавленої театром і театральною діяльністю в наш час. Анкетування було проведено серед 510 студентів трьох провідних вишів міста Київ (Київський університет культури, Державний університет телекомунікацій і Державний

університет інфраструктури та технологій). Опитування показало, що найчастіше кийські студенти проводять вільний час в Інтернеті (14,4%), гуляють із друзями (12,9%), слухають музику (12,6%) та займаються домашніми справами (10,7%). Рідше вони ходять у кіно (8,7%), читають книги (8,7%), займаються хобі (7,1%), відвідують кафе та бари (6,4%), займаються спортом (6,1%), грають у комп'ютерні ігри (4,8%). Слід зазначити, що відвідування театрів – явний «аутсайдер» серед дозвільних уподобань студентів (3%), поряд із переглядом телевізора (3,6%) та відвідуванням виставок (1%) [2]. Профіль освіти не впливає на відвідування студентами театрів. Молоді люди, які захоплюються театром, як правило, цінують й інші види мистецтва, можливо, саме тим чи іншим чином пов'язані з творчістю. Крім того, бажання відвідувати спектаклі, мюзикли та інші подібні постановки багато в чому пов'язані з духовним розвитком людини, її готовністю сприймати саме цей жанр мистецтва, світоглядом, колом інтересів, інтелектом, характером тощо. Сьогодні, маючи певний досвід, ми хочемо детально поговорити про роботу театрального гуртка «Літературознавчі та мистецькі студії», де студенти залишаються від першого до четвертого курсу і з нетерпінням чекають нових вистав, де вони можуть перевтілюватись і проживати різні образи. Надзвичайно важливим, на нашу думку, є те, що викладачі не лише координатори та керівники заходів, але й співучасники театрального дійства. «Театр перед мікрофоном» з'явився на початку 2020 року, оновивши та вдихнувши нове життя у радіовистави, надавши можливість студентам-акторам побороти хвилювання та сором'язливість, розкрити свій таланти через голос. Варто відмітити, що НАУ є технічним закладом вищої освіти і викладачам, які працюють із здобувачами технічних спеціальностей, буває важко залучити таких студентів до гуманітарних тем. Тому аби познайомити студентів із канонами літератури чи програмовими художніми творами, викладачі актуалізували вищезазначений формат «театру перед мікрофоном», який дає змогу створити для студентів і для викладачів незвичні умови, перевтілитися з учителя на партнера. У результаті такої роботи іноді педагог може відкрити для

себе, що декого зі студентів він зовсім не знав, адже дитина здатна «без камер» (на відміну від інших онлайн заходів) проявити більше свій талант, щирість, емоційність. Формат радіоспектаклю зарекомендував себе як дуже продуктивний та максимально цікавий для студентів. На теренах театру відіграно цілий театральний сезон: уривок легендарного твору Лесі Українки «Лісова пісня», уривок за мотивами п'єси Михайла Старицького «За двома зайцями», уривок за мотивами п'єси Нечуя Левицького «Кайдашева сім'я».

Акцентуючи увагу на національно-патріотичному вихованні та розумінні себе як українця, література не може стояти осторонь. Твори українських письменників просякнуті ідеями національної ідентичності. Саме так через героїв творів ми намагаємось виховувати патріотичність, любов до рідної землі, повагу до людини у наших учасників акторського товариства та сподіваємось, що у слухачів театру також. Роль літератури у виховному процесі дуже важлива. Література має потужну силу впливу на формування особистості, моральних цінностей, розвиток емоційної сфери та розширення світогляду людини. Наприклад, читання художніх творів допомагає розвинути уяву, творче мислення, моральні принципи та етичні цінності. Література також дає нам можливість заглибитися в інші часи, в психологічний світ персонажів. Крім того, література може пробуджувати соціальну свідомість, стимулювати критичне мислення та аналітику. Вона може поширювати ідеї справедливості, гуманізму та пропагувати права людини, виховувати любов до мови, розвивати мовлення, покращувати лексичні навички, навички комунікації та мовної культури. Література відіграє вагомий роль у вихованні особистості, впливає на формування цінностей, моральних принципів, світогляду та інтелектуального розвитку людини, формуванні національної ідентичності. Вона допомагає розкрити унікальність та особливість національної культури, мови, історії та традицій. Через літературні твори, які відображають особливості національного життя, світогляду та цінностей, людина може краще зрозуміти свою націю та її спадок. Література розповідає про героїв, історичні події та традиції, які сприяють формуванню національної самосвідомості та посиленню почуття

належності до свого народу. Крім того, література – це носій культурних цінностей народу та мови, що допомагає зберегти та розвивати національну мову, навчає шанувати та цінувати свою літературну спадщину. Читання національних літературних творів допомагає збагачувати словниковий запас, покращує вміння висловлювати думки та аргументувати свої позиції. Література є основним засобом формування та зміцнення національної ідентичності, що допомагає людині зрозуміти свій народ, його культуру, мову та історію, розширює культурний горизонт.

Література є важливим інструментом у патріотичному вихованні, оскільки вона допомагає закріплювати та розширювати любов до рідної країни, її культури, історії та національної ідентичності. Патріотичні тексти, такі як літературні твори про історичні події або героїв нації, знайомлять читачів з подвигами та досягненнями свого народу, посилюють почуття гордості та приналежності до рідної землі. Вони допомагають формувати позитивне ставлення до рідної культури, мови та традицій, стимулювати бажання працювати на благо своєї країни, брати активну участь у її розвитку та захисті. Література також розкриває різні аспекти життя країни, розширює світогляд, розуміння історії та культури. Вона може надихати і мотивувати, розвивати патріотичні почуття та почуття прив'язаності до своїх коренів. Таким чином, література, через зображення історії, культури та героїв своєї країни, сприяє формуванню патріотичної свідомості, розвитку національної ідентичності та посиленню почуття приналежності до своєї нації.

Література

1. Виховна робота // Державний професійно-технічний навчальний заклад «Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги». URL: <https://vpu21.org/osvitnij-protses/vyhovna-robota/> (дата звернення 06. 08. 2023).
2. Театр як спосіб соціалізації молоді. Київ, 2022. URL: <http://fj.onu.edu.ua/teatr-iak-sposib-sotsializatsii-molodi/> (дата звернення 10. 08. 2023).

3. Харицька С. В., Колісниченко А. В. Проблема адаптації форм виховних заходів до сучасних вимог дистанційного навчання. *Перспективи та інновації науки. Серія: Педагогіка. Психологія. Медицина.* 2022. Випуск №8 (13). С. 306-315.